

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 41.

Lýsingarprisur fyri þettreglu: 30 øyr. á forsiðuni, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórrí lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Leygardagin 12. oktober 1935.

Kostar kr. 1,50 fjóðringsdrótt + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brevsvanarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

9. árg.

Regulering

ella

„Kraftanna fría spæl“?

Socialisma

ella

eitt planleyst ósamarbeiðandi privatkapitalistiskt „initiativ“, ið er fult av øvund -- spennandi bein hvør fyri annan -- spekulerandi hvør í øðrum?

Grundarlagið, grundidein í øllum konservativum, afturhaldiandi politikki hevur verið og er framvegis, at vinnulivið út í odd og egg skal greiðast av tí privata av einstaklinginum.

Einstaklingurin, hitt privata, skal seta fyrtikur á stovn, framleiða og selja, vinna og tapa. Hitt almenna skal halda fingrar burturfrá tí dagliga „pulserandi“ lívi í vinnulivinum:

Eru eingi skip, skal hitt privata veita tey til vegar!

Eru eingir marknaðar, skal hitt privata finna teir! Dugur ikki nýverandi veiðiháttur, so má tilfellið ráða, um onkur finnur inná nýggjar leiðir og ganga tær.

Stendur í botni — má ein heldur sokka í kreppustreyminum, enn at hitt privata skal missa nakað av sínum framfírhjárætti.

So er afturhaldið her sum har. So er mannagongdin og livshugsjónir sjálvstýrisflokksins og sambandsflokksins.

Móti hesari hugsjón hevur socialismen barst og vil framvegis berjast.

Socialisman vil, at hitt almenna — í Føroyum: lovgiving — skal vera hin hægsti luttakandi, „regulerandi“ og avgerandi „faktor“ — eisini í vinnulivinum.

Socialisman vil at evnini, krefturnar skulu spennast saman til eitt málviðarbeiði, so hvør virkandi faktorur, hvør virkandi arbeidskraft ikki kemur á tvoran hvør fyri annan, men tvørturfrá móti ulla útfyllandi, styðjandi og fremjandi hvør annan.

Socialisman vil avloysa hitt miðleysa, fumlandi, privatkapitalistiska „systemið“ við „plan-ökonomi“ — socialismen vil planleggja har ið nú babelskur orskapur og planloysi ráða.

Lat okkum nevna eini tvey dømi, ið eru brennandi nú:

1) Javnaðarmenn hava í mong harrans ár barst fyri solucentral av okkara fiski, so vit vóru førir fyri at selja, sum okkum, okkara landi tarvdi best.

Men sambands- og sjálvstýrismenn, ið umboða afturhaldið í Føroyum, stappaðu yoks í oyruni, yptu akslar o. s. fr.

Men gakk! Nú hevur lívið sjálvt troðkað hesar flokkar drigið teir eftir oyrunum til at taka hitt fyrsta stigið fyri at fáa plán í okkara fiskasolu. Og verið vissir í tí: lívið skal so sanniliga draga teir hørðu harrar at ganga hesa gotu á mál.

Men hvat hevur tað ikki kostað at ypt akslar at talu javnaðarmenn!

2) Eingir vegir tykja at vera nú fyri at sleppa av við avlopsfiskin. Hitt privata hevur ligið hjálpað — hvør hevur litið á annan og verið harandi áskoðari til, at Íslendingar og aðrir taka nýggjar marknaðir.

Og nú er eitt rámaskríggi. Rópt verður eftir í almenna, bæði av fiskimonnum og reiðarum. Og hitt almenna er farið at kvaklast við: „Vit skuldu haft menn her og har,“ suffa teir, ið sita við meirutanum. Men álvara er ikki í hesum suffi. Og hugurin er eingin, og áræðið minni. Ikki fyri enn eina ferð, tá ið fiskadagarnir eru við at fara í kostin, koma afturhaldsflokkarnir at ásauna, at tað má handlast av tí almenna — men tá er tað sum vanligt ov seint, so seint, at nógv, nógv ov nógv er raplað, brotnað og farið í skeljar.

Hitt almenna skal regulera, disponera ella lata disponera, so ikki virðini fara fyri skeytið. Men fyri at tað kann regulera og disponera, so einki fer fyri skeytið — Gud skal vita, at vit einki hava at missa — má eitt reint vitkapiligt „merkantil“ og diplomatiskt arbeiði avrikast alla staði har, ið møguligleikar eru fyri at selja dyrt og keypa lagaliga, um tað er møguligt.

3) Fiskimáttin hjá okkum fœðir ikki fólkið. Nýggir veiðiháttar megu takast uppá eins og gjørt er í øðrum londum. Men hitt privata orkar ikki, og tá ið royndirnar megu geast, má hitt almenna slóða her og kosta fiski-

royndirnar, so arbeiðast kann eftir einum føstum lonandi pláni: Trol, línu, snurravád, gorn snurpinót o. s. fr.

4) Eingin einstaklingur tykist at orka at loysa spurningin viðvíkjandi endurnýggjan av okkara fiskiflota — hvør lítur á annan. Men fiskiflotin má endurnýggjast. Landið má tí taka sær um reiggj her, og tað má gerast fort fyri at handla.

Men fyri at tað kann vilja og vera fort fyri at taka sær um reiggj, má tað stimbrast við inn-tøkum. Tí má okkara fiskivinna leggjast í ein plán, hvári allir faktorar virka saman, styrkjandi hvør annan til at taka takið:

Bankaáðóðin av fiskivinnuni má fella til landið og aftur til fiskivinnuna — og ikki út av landinum ella spjaldast í privatir lummar.

So má eisini verða við áðóð- anum av olju, salti og øðrum stóratíklum: Landið skal hava hann og til fiskivinnuna fáa sít aftur í formi av skipakeypi, handilskreditti o. s. fr.

Fiskimenn og vinnulivið í síni heild megu hugsa í pláni — og ganga burtur frá at líta á einstaklingin.

Plánur má avloysa plánloysi; socialisma istaðinfyri privatkapitalismu.

6000 kr. til Magnus Skæling

hvers arbeiði fyri nýggjum fiskamarknaða menn á sinni kvaldu - at døma eftir blaðfrágreiðing, ið fram kom.

A sinni varð nógv skrivað um, hvussu óforsvarliga eksportfelagið tók móti tilbøðnum, ið Magnus Skæling hevði fingið viðvíkjandi fiskasolu til Brasilii. Tað sá út fyri okkum sum smálig persónlig øvund, ella hvat tað nú var, ið tók lívið av hesum spíra fyri útvíkingi av okkara marknaði.

Nú — júst tá ið fiskasolan til

hin gamla marknaðin hevur sett í botn — hevur Magnus Skæling lagt mál inn á ting um solu til Brasilii. Harra Skæling møtir ikki bara við ætlan, men við konkretum tilbøði.

Tingið hevur tryggað M. Skæling við 6000 kr. móti einum møguligum undirskoti við einum royndarsalgi uppá 150 ballur.

Tingsins álit viðvíkjandi

Schultz grein:

Livikar arbeiðsmanna í Føroyum.

Justitsministeriet har ved Skrivelse af 9. August 1935 anmodet Amtet om en Udtalelse angaaende en af M. Schultz forfattet Artikel: »Et Nødraab fra Færøerne«, optaget i »Social-Demokraten« for 28. Juli 1935.

Amtet har under 19. August forelagt Sagen for Færøernes Lagting.

Artiklen omhandler særlig Levevilkårene paa Færøerne, og Forfatteren har fremhævet følgende: Nøden paa Færøerne — Købmændene har Befolkningen i Lommen — Elendige Kuttere og mange Forlis — Engelske Trawlere ødelægger Fiskeriet m. v. —

Undertegnede Udvalg, hvortil Sagen er henvist, finder det ikke nødvendigt at skrive en længere Betænkning i denne Sag. En Bladartikel som denne, der er skrevet i en saa gennemført ubehersket Form, og tilmed indeholder vildledende Oplysninger om de faktiske Forhold, fortjener ingen Opmærksomhed fra Tin-

gets Side, men burde blankt afvises.

Færøerne har ikke som den øvrige Del af Riget Arbejdsledsunderstøttelse eller Arbejdsledsødhedskasser, og man har hidtil ikke fra Lagtingets Side anset det muligt at foreslaa Løven herom udvidet til at gælde for Færøerne.

Ingen rask Færing ønsker Underholdsbidraguden Arbejde. Færingen er nøjsom og vant til smaa Indtægter. Ingen Færing behøver at sulte, hvis han er forsaaret for Sygdom. Købmændenes Salgsavance her er næppe højere end i det øvrige Kongerige. Kolonialvarer og alle Madvarer selges saavidt Udvalget bekendt med en rimelig Avance.

Man kan ikke med nogen Ret sige, at Rederne antager Fiskerne til Sulten. Indtægterne afhænger af Fiskemængden og Fiskepriserne, og Fiskeren er Andelstager i Fangsten ifølge Overenskomst, afsluttet mellem Fiskernes og Redernes Fagforeninger. —

Vi har de samme Sygekasse-regler som i det øvrige Kongerige. Ligeledes har vi andre sociale Love af lignende Indhold som de for det øvrige Rige gældende, afpasset efter færøske Forhold. At Satserne i Alders-

renteloven er smaa, har Tinget sin Opmærksomhed henvendt paa, og denne Sag er til Behandling i Lagtinget.

Invalideloven gælder ikke for Færøerne, men ogsaa denne Sag er til Behandling i Tinget. Befolkningen og Sygekassenedelsen har ikke for ønsket denne Lov. —

Med Hensyn til den voldsomme Kritik vedrørende Kutterne har Udvalget indhentet en Udtalelse fra Skibssynsmand Jacob Joensen. Vit taka fyrsta pætti, ið viðvikur skipanna kvaliteti:

»Naar jeg skal give en Erklæring om den Del af den mig tilsendte Sag, der omfatter de færøske Fiskeskibes Tilstand, finder jeg ikke Anledning til at gaa nærmere ind paa de løse Paa-stande, der fremsættes om Skibene af en uansvarlig Person, der ikke har noget Kendskab til, hvad han i denne Sammenhæng behandler, men skal kun udtale, at Skibene, naar de er gaaet til Søs efter afsluttet Hovedsyn, har været i sedygtig Stand. At Skibe forliser med Mand og Mus har til alle Tider fundet Sted baade her og der og vil desværre nok ogsaa ske i Fremtiden; selvfølgelig maa der gøres alt, hvad gøres kan, for at formidske Mulighederne for Forlis; men helt bortelimineres kan de desværre ikke. Jeg maa i denne Sammenhæng gøre opmærksom paa, at langt de fleste Tilfælde af Forlis for færøske Fiskeskibes Vedkommende har fundet Sted forarsaget af Skibssammenstød og Ilanddrivning, hvilke Forlis i hvert Fald ikke behøver at være forarsaget af, at Skibene er »sammenlappede«, svømmende Liggister«, som anført i omhandlede Skrivelse. ...«

Udvalget slutter sig til denne Erklæring og skal yderligere hen- vise til nærværende Udvalgs Betænkning i en anden Sag i indeværende Lagtingssamling (Tilsyn við passagerbátum, bjarg- ingarbátum og bjargingargreið- um).

Alle Færinger er enige om, at engelske Trawlere har ødelagt Fiskeriet og Fiskegrundene omkring Færøerne. Tinget har ogsaa i Aar flere Sager til Behandling angaaende dette Spørgsmaal, og man henviser til Tingets Udtalelser i disse Sager.

Spørgsmaalet om Fiskeriinspektionen behandles i en særlig Sag, hvortil ogsaa henvises, idet bemærkes, at Boderne for Overtrædelse af Loven om Forbud mod Fiskeri med Bundslæbevaad ifølge Loven af 1. April 1925 kan stige til 15.000 Kr. (men hevur nakar bœtt meir enn 5000?), og